

Kritik mot psykologienhet för genomförande av s.k. begåvningsstest av ett barn utan att ha inhämtat tillstånd därtill från båda vårdnadshavarna

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot psykologienheten vid Stadsdelsnämnden Majorna i Göteborgs kommun. Klagomålen avsåg huvudsakligen att enheten hade utfört ett begåvningsstest på hans femåriga son, BB, utan föräldrarnas tillstånd.

AA hemställde att testet skulle förstöras.

Utredning

Inledningsvis inhämtades uppgifter från psykologienheten vid Stadsdelsnämnden Majorna i Göteborgs kommun. I den tjänsteanteckning som upprättades i anledning av telefonsamtalen antecknades huvudsakligen följande.

Telefonsamtal med enhetschefen CC, psykologienheten vid Stadsdelsnämnden Majorna i Göteborgs kommun

CC uppgav följande.

Han är ansvarig för verksamheten men har inte varit handläggare för det aktuella ärendet. Såvitt han förstår har ansvarige psykologen DD vid enheten erhållit samtycke från i vart fall modern innan det aktuella testet genomfördes. Saken initierades av förskolepersonalen för bedömning av hur stödresurserna för det aktuella barnet skulle läggas upp. Efter genomfört test gick DD igenom testresultatet med i vart fall barnets mor.

Därefter har AA begärt att få ut en kopia på testet, vilket han inte har fått på grund av sekretess. Det har förevarit skriftväxling med AA i frågan, eftersom AA inte har velat acceptera de besked han har erhållit.

CC åtar sig att sända en kopia på den skrivelse där AA meddelas att han inte kan få någon kopia på testet på grund av sekretess. – – –

Telefonsamtal med psykologen DD, psykologienheten vid Stadsdelsnämnden Majorna i Göteborgs kommun

DD uppgav följande.

Hon kom in i bilden för ett år sedan. Det hade tidigare gjorts en utredning av det aktuella barnets utveckling. Denna utredning skulle nu följas upp. Hon hade kontakt med förskolepersonalen som i sin tur hade erhållit ett muntligt samtycke från barnets

mor att enheten skulle få genomföra ett test av barnets mognadsnivå. Hon vet inte om barnets mor är ensam vårdnadshavare eller inte.

Testet genomfördes och testresultaten genomgicks med både barnets mor och far. Samma dag ringde barnets mor och talade in på telefonsvararen att hon ville ha en kopia på testet. DD ringde upp modern och talade om att de inte brukar lämna ut testet eftersom det inte är så lätt att tolka och då det föreligger sekretess. DD erbjöd sig att skriva ett utlåtande i stället, vilket barnets mor accepterade.

När modern hade läst utlåtandet förstod hon att det hade genomförts ett begåvnings-test, vilket föräldrarna inte hade förstått tidigare. Därefter har föräldrarna haft kontakt med enhetens chef CC angående saken.

Det aktuella uppdraget utfördes på uppdrag av Stadsdelsnämnden Centrum, Göteborgs kommun.

Därefter genomgicks den nämnda skrivelsen från CC till AA, daterad den 18 maj 1999.

Stadsdelsnämnden Centrum anmodades att inkomma med utredning och yttrande över vad som framfördes i AA:s anmälan. Nämnden beslutade att anta ett tjänsteutlåtande som sitt eget remissvar. I remissvaret anfördes följande.

Redogörelse för ärendet

Uppgifter från enhetschef EE och förskolelärare FF.

BB började i augusti 1997 på Glasmästaregatans förskola, stadsdelsförvaltningen Centrum.

När BB började på förskolan meddelade modern, GG, att det var hon och hennes mamma, BB:s mormor, som skulle hämta och lämna BB och att det inte var aktuellt att förskolan skulle ha kontakt med fadern.

Efter en tid meddelade modern att fadern skulle hämta och att hon skulle säga till vid varje aktuellt tillfälle. Från våren 1998 har fadern hämtat BB allt oftare. Vid de utvecklingssamtal som skett vid förskolan har dock alltid enbart modern deltagit.

Redan från början tyckte personalen att BB behövde extra stöd för att utvecklas på bästa sätt. För att hjälpa BB gav personalen på avdelningen honom extra mycket personlig tid och uppmärksamhet. Från hösten 1998 fick BB några veckotimmars individuellt stöd av en resurspedagog.

För att kunna bedöma fortsatt omfattning och art av insats beställdes ett utvecklingstest från psykologenheten vid stadsdelsförvaltningen Majorna.

Psykologtestet genomfördes på förskolan och förutom BB och psykologen var förskolelärare FF närvarande.

BB har hela tiden varit positiv och samarbetsvillig och känt sig uppmärksammad och uppskattad både vid genomförande av stödinsatser och vid testet.

Personalen bedömer att det stöd och den hjälp BB fått har haft en positiv inverkan på hans utveckling.

Personalen har fortlöpande diskuterat och samrått med modern GG som varit positiv till det extra stöd som BB fått, detta gäller även då BB skulle testas språk- och begreppsmässigt av psykolog DD. Medgivande till testet lämnades muntligt av modern.

Rutinen är att resultat från psykologtester som genomförs i förskolan aldrig förs över till skolan utan samtycke.

Förvaltningens överväganden

I detta ärende har enhetschef och personal vid förskolan förlitat sig på att modern, som varit positiv och godkänd de insatser som gjorts och som varit den förälder som

de hela tiden haft kontakt och samrått med, har förmedlat vad som sker i förskolan till fadern.

Vår uppfattning är att de inte borde ha nöjt sig med enbart kontakt med modern utan varit mer aktiva i sina kontakter med fadern. Förskolan borde ha tagit reda på om båda föräldrarna är vårdnadshavare. Detta kunde ha skett genom att fråga fadern eller via folkbokföringen.

Förvaltningen har med anledning av det inträffade sett över sina rutiner för att öka medvetenheten så att båda vårdnadshavarnas rättigheter tillgodoses.

AA yttrade sig över bl.a. remissvaret rörande testet och anförde därvid bl.a. följande. Det är riktigt att han först begärde att få testet översänt till sig. Avsikten var att försöka förstå det som hade ägt rum. När han fick klart för sig att det var frågan om ett begåvningsstest så var han inte intresserad av att få ut handlingen som sådan. Han var i stället intresserad av att få handlingen förstörd och hade hemställt hos Socialstyrelsen att den skulle förstöras.

AA hade fogat ett yttrande från GG till sitt eget yttrande. I detta anger GG bl.a. att det inte är sant att hon lämnade medgivande till förskolans personal om att sonen skulle testas språk- och begreppsmässigt.

Socialstyrelsens, regionala tillsynsenheten i Göteborg, beslut den 5 april 2000 i styrelsens ärende med diarienummer 45-11651/99 genomgicks.

I sitt beslut den 29 maj 2000 anförde JO André följande såvitt avsåg genomförandet av psykologtestet.

Bedömning

Samtycke från vårdnadshavaren

Det har inte ifrågasatts att både AA och GG hade gemensam vårdnad om det aktuella barnet, BB Jag utgår därför från att det förhöll sig på detta sätt.

Enligt 6 kap. 11 § föräldrabalken har vårdnadshavaren rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Om barnet står under vårdnad av två vårdnadshavare skall detta, enligt 6 kap. 13 § första stycket föräldrabalken, gälla dem tillsammans. I samma lagrum, andra stycket, föreskrivs att för det fall en av vårdnadshavarna till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak är förhindrad att ta del i sådana beslut rörande vårdnaden som inte utan olägenhet kan uppskjutas, bestämmer den andra ensam.

Att genomföra ett begåvningsstest av förevarande slag kräver vårdnadshavarens samtycke. Det var inte fråga om någon sådan undantagssituation som anges i 6 kap. 13 § andra stycket föräldrabalken. Det var följaktligen nödvändigt med samtycke från båda vårdnadshavarna. Av utredningen framgår det att AA inte har tillfrågats. Vidare förfaller inte GG ha förstått vilken form av test det var frågan om.

Jag ser allvarligt på att testet genomfördes utan erforderligt samtycke. Självfallet är det viktigt att sådant samtycke alltid inhämtas och att vårdnadshavaren samtidigt får tydlig information om vilken form av test det är fråga om. Jag förutsätter att rutinerna har setts över i enlighet med vad som har angetts i remissvaret.

Övrigt

Avslutningsvis vill jag nämna att Socialstyrelsen med stöd av 17 § patientjournal-lagen (1985:562) har beslutat att BB:s psykologjournal vid psykiologienheten, Stadsdelsnämnden Majorna i Göteborgs kommun, skall förstöras i sin helhet (beslut den 5 april 2000 i Socialstyrelsens ärende med diarie-nummer 45-11651/99).

Med den kritik som framgår av det anförda avslutar jag ärendet.